

33) art. 99: in 1815 president-burgemeester f 1.800,—; de andere drie burgemeesters f 1.200,—, terwijl er f 800,— aan presentiegeld viel te verdelen; het inkomen van de burgemeester werd gelijk aan dat van de oude stad-zoveel mogelijk te bewaren"; zo luidt de officiële tekst.
34) art. 100: in 1815 f 1.200,—; toen bestond het ambt van wethouder nog niet maar het is vergelijkbaar met de jaarwedde van de burgemeesters, zie noot 33.
35) art. 102: in 1815 f 1.500,— en f 1.000,—.
36) art. 104: dit bedrag was krachtens artikel 24 van het sted. reglem. in 1815 f 1.800,—.
37) art. 44.
38) art. 1 en 51. De koning behield zich desalniettemin het recht voor om in bijzondere gevallen ook buiten de raad te benoemen.
39) art. 1 en 52. Dit verzoek is niet ingewilligd.
40) art. 55.
41) art. 68.
42) art. 56. Sinds 1815 trad één der burgemeesters jaarlijks af. Er werd voorgesteld dit eens in de drie jaar te doen. Het werd eens in de zes jaar te beginnen met 2 januari 1825.
43) art. 2. Uiteindelijk werd dit bedrag gereduceerd tot f 45,—. Voordien geen bedrag bekend.
44) art. 23. Uiteindelijk werd dit bedrag gereduceerd tot f 100,—, wat het voordien ook was.
45) art. 21.
46) art. 27.
47) art. 22. De datum waarop men voor het eerst aftrad en herkoos werd 30 september 1827. Voorheen trad een derde deel per jaar af.

48) art. 25. Uiteindelijk was men zes i.p.v. drie jaar niet benoembaar. A. R. A. Biza B 4759 exh. 16 augustus 1823, no. 49, inv. nr. 369.
49) A. R. A., S.S. K.B. 4 januari 1824 no. 111, inv. nr. 1854. (Gemeentelijke A(rchiefdienst) Utrecht). Notulen van de Raad, inv. nr. 67 10.
50) A. R. A. B 4759 gearr. 16 juli 1823 no. 2, inv. nr. 369.
51) art. 2, 23 en 24. De minister vond het overbodig maar was bereid het in te voegen.
52) art. 3 en 44. De minister vond het ook „min gepast“.
53) art. 55. Na Vlaanderen was zij de tweede die met dit voorstel kwam wat ook in gewijzigde vorm is overgenomen. Zie noot 40, G.S. zwijgen hier over.
54) art. 57. G.S. zwijgen hier over.
De mening van G.S. wordt verder alleen in de noten meegenomen, als deze afwijzend is.
55) art. 62. Dit is uiteindelijk gebeurd, hoewel het aanvankelijk afhankelijk van het benoemen van de burgemeester uit of buiten de raad.
56) art. 63 en 64.
57) nieuw art. 67. G.S. zwijgen hier over. Het artikel is, ondanks goede ontvangst bij de minister, niet opgenomen.
58) art. 68. G.S. zwijgen hier over.
[De minister neemt het in overweging. In eindredactie opgenomen.]
59) art. 100. G.S. zwijgen hier over.
60) nieuw art. 105. G.S. zwijgen hier over.
Dit verzoek wordt in B 4759 in verschillende missiven nader toegeelicht, maar onnodig bevonden.
61) art. 105. G.S. zwijgen hier over.
Afgewezen om redenen als in noot 60.

WAAR GAAT HET OM IN HET BESCHERMD STADSGEZICHT? WAT ER IN 1980 GEBEURDE IN DE GROENESTRAAT

Waar gaat het eigenlijk om in het beschermd stadsgezicht?

Dat gaan de bewoners van de Utrechtse binnenstad zich steeds meer afvragen. Hun binnenstad is sinds 1976 beschermd om zodoende „het unieke karakter van de oude stad zoveel mogelijk te bewaren“; zo luidt de officiële tekst.

Maar steeds weer blijken karakteristieke plekje in de Utrechtse binnenstad toch te verdwijnen. Kennelijk wordt er verschillend gedacht over het te bewaren karakter.

Als je langs de grachten wandelt is te zien dat de karakteristiek van de koopmanshuizen en de woningen der gegoede burgerij wel gehandhaafd blijft. Sla eens een zijstraat in zoals de Zuilenstraat, Boothstraat of Trans, dan vallen deze te karakteriseren als ruime straten waar de rijkere families, na de reformatie, op de voormalige kloostererven, hun huizen bouwden.

Deze straten vertonen een andere karakteristiek dan de grachten, waar de variatie in ouderdom bovendien veel groter is. Het gaat in deze straten om wat soberder herenhuizen, waarvan de voorgevels vaak gaver bewaard zijn gebleven dan langs de grachten.

De karakteristiek wordt ook hier, zo te zien, gerespecteerd en bewaard. Maar loop nu ook eens een steeg of een voormalige steeg als de Eligenstraat, Abraham

Dolesteege of Andreasstraat in. Zij vertonen een geheel andere karakteristiek. Rijtjes één laags arbeiderswoningen, vaak uit verschillende tijden in goede harmonie naast elkaar staand, worden afgewisseld door gaten en blinde muren. Als je wandelt door deze straten wordt wel duidelijk dat deze karakteristiek van de rijtjes arbeiderswoningen met af en toe een fabriekje veel minder als „te bewaren karakteristiek“ opgevat wordt. Al vaker is er op geweest 1 en 2) dat deze karakteristiek net zo belangrijk is als onderdeel van het karakter van de oude stad, als die van vaak van 19e eeuwse voorgevels voorzien grachtenpanden. Wie dit niet onderschrijft pleegt ernstige geschiedvervalsing. Alsof er in vroeger eeuwen alleen gegoede burgerij en kooplieden woonden in de Utrechtse binnenstad.

Kennelijk op dezelfde manier buiten de „te bewaren karakteristiek“ vallend zijn de meer gewone straten met de vroegere middenstands- en wat ruimere tweelaags arbeiderswoningen, vaak gekombineerd met werkplaatsen of huisfabriekjes en verscholen hofjes, zoals de Groenestraat, Nicolaasstraat en Vrouwjutenstraat.

Een voorbeeld daarvan is de recente sloop van twee naast elkaar gelegen panden in de Groenestraat, de nummers 31 en 47. Deze panden werden gesloopt

om plaats te maken voor een ingang naar een halfondergrondse parkeergarage met daar bovenop een woongebouw met 26 zusterflats. Groenestraat 47 (zie afb. 1), een gepleisterde lijstgevel waarachter een huis met middeleeuwse onderdelen, werd deze zomer gesloopt. Groenestraat 31, een ongepleisterde, 19e eeuwse lijstgevel, waarvan recent de begane grond tot parkeerplaats verbouwd werd, brandde 3 jaar geleden gedeeltelijk af. Dit pand werd toen, ondanks de brandverzekering die er op rustte, niet hersteld, maar direkt al half gesloopt. Beide panden waren eigendom van het Wilhelmina Kinderziekenhuis dat al jarenlang plannen heeft om op deze plaats een parkeergarage met zusterflats te realiseren.

Op afb. 2 is de rest van de zuidzijde van de Groenestraat richting Nieuwe Gracht te zien. Het gaat hierbij om een straatwand met een afwisseling van bepleisterde en onbepleisterde of halfbepleisterde lijstgevels, alle variërend in hoogte, met of zonder gootklossen, waterlijst en raam- of deurversieringen.

Ook de gemeente noemt Groenestraat 47 een beeldbepalend pand in het beschermd stadsgezicht en noemt in een antwoord op de bezwaarschriften van Buurtkomitee Tussen de Grachten en Werkgroep Herstel Leefbaarheid de huidige verschijningsvorm van grote waarde voor het stadsbeeld ter plaatse. Maar de gemeente vindt tevens de verschijningsvorm van de geplande nieuwbouw van even grote waarde voor het stadsbeeld.

En daar Groenestraat 31 en 47 niet op de rijksmonumentenlijst, noch op de gemeentelijke monumentenlijst voorkomen, mogen deze gesloopt worden. Dit ondanks een enorm gat in de gevelwand van de Eligenstraat, ook eigendom van het W.K.Z. dat gewoon bebouwd had kunnen worden, zonder dat er sloop voor nodig was.

Het antwoord op de vraag: „waar gaat het om in het

Afb. 2 Groenestraat 49 e.v., december 1980. Foto: E. v. d. Dool

beschermd stadsgezicht?" is dus deels: „niet om het behoud van de karakteristiek van dit soort gewone middenstandsstraten" kennelijk.

Iets anders is dat beide bezwaarschriftenindieners ook om een historisch onderzoek voorafgaande aan de sloop gevraagd hadden. Zelfs hierop is niet in positieve zin gereageerd. Bij de sloop bleek wel een middeleeuwse voorgevel achter de pleister aanwezig te zijn, ook deze is niet onderzocht en dat terwijl in Utrecht middeleeuwse voorgevels nogal zeldzaam zijn. Bijna altijd zijn juist de voorgevels bij moderniseringsin 18de, 19de of 20ste eeuw gesloopt om plaats te maken voor een modernere. Er kan hieruit haast niet anders gekonkludeerd worden dan dat de gemeente Utrecht de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht nauwelijks positief benut, waar dat juist zo voor de hand zou liggen. Op de andere ingebrachte bezwaren tegen dit bouwplan, zoals bezwaren tegen het verkeer-aantrekkend effect van een garage midden in een straat; de beperking van de mogelijkheden met het binnenterrein; het ontbreken van inspraak en dergelijke werd ook niet positief gereageerd. Dit voorbeeld uit de Groenestraat heeft alleen de bedoeling aan te tonen dat behoud van de karakteristiek van de straten van arbeiders en middenstanders op dit moment onvoldoende gewaarborgd is. Ondanks het beschermd stadsgezicht gaat het nog steeds om het al of niet monument zijn bij de sloopdiskussies. Alleen ten aanzien van de nieuwbouw in het beschermd stadsgezicht worden er meer eisen gesteld. Maar daar zou een apart artikel aan te wijden zijn.

De bedoelde karakteristiek kan alleen bewaard blijven als of dergelijke beeldbepalende panden op een gemeentelijke monumentenlijst geplaatst zouden worden, of het beschermd stadsgezicht vanuit een positievere kijk op de Utrechtse historie geïnterpreteerd zou worden.

Emma van den Dool

Afb. 1 Groenestraat 47 en 31, april 1979. Foto: E. v. d. Dool

Werkgroep Herstel Leefbaarheid, *Stegen in het slop*, oktober 1978

Buurtkomitee Tussen de Grachten, *Buurtboek Tussen de Grachten*, september 1978